

הָדָא הוּא דְכְתִיב (תהלים קלט) וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר
בְּחֻשְׁבָּה כְּאוֹרָה.

וּבְשַׁעֲתָא דְנִפְקוּ אֲשַׁתְּכְחוּ בְּלִהוֹן מִתִּין בְּשׁוֹקִין
לְעֵינֵיהוֹן דְּכֻלָּא, בְּעֵינֵין לְאַקְבְּרָא לְהוּ
וְלֹא אֲשַׁפְּחוּ, וְדָא אַקְשֵׁי לְהוּ מִכְּלָא. חֲמוּ לְיִשְׂרָאֵל
נִפְקוֹן (דף ל"ב ע"ב) לְעֵינֵיהוֹן בְּחַד גִּיסָא, וְחֲמוּ לְמִיתֵיהוֹן
בְּאִידָךְ גִּיסָא. וּבְכֻלָּא תָּוָה פְּרִסוּמֵי גִיסָא, וְלֹא תָּוָה
כְּהֵאֵי מִיּוֹמָא דְאַתְבְּרִי עָלְמָא.

וְתָא תָּוִי, כְּתִיב לִיל שְׁמָרִים הוּא לֵיָּי' לְהוֹצִיאָם
וְגו', הוּא הַלִּילָה תָּוָה לֵיָּי' שְׁמָרִים לְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְגו', הֵאֵי פְּסוּקָא קִשְׂיָא כִּיּוֹן דְּאָמַר לִיל,
מֵהוּ שְׁמָרִים, וְלֹא שְׁמֹר, שְׁמֹר מִיבְעֵי לֵיהּ.
וּכְתִיב הוּא הַלִּילָה תָּוָה, לִיל קָאֵמַר בְּקַדְמֵיתָא,
וּבְתַר לִילָה.

לשון הקודש

וּבֵא רְאָה, כְּתוּב לִיל שְׁמָרִים הוּא לְהוּ
לְהוֹצִיאָם וְגו', הוּא הַלִּילָה תָּוָה לְהוּ
שְׁמָרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. פְּסוּקָא זֶה
קִשְׂיָא, כִּיּוֹן שְׁאָמַר לִיל, מֵה זֶה שְׁמָרִים,
וְלֹא שְׁמֹר? שְׁמֹר תָּוָה צְרִיךְ (לכמה!)
וּכְתוּב הוּא הַלִּילָה תָּוָה. לִיל אָמַר
בְּהַתְחֵלָה, וְאַחַר כֵּן לִילָה.

וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר בְּחֻשְׁבָּה כְּאוֹרָה.
וּבְשַׁעֲתָא שִׁנְעָאוּ, נִמְצְאוּ כֻלָּם מִתִּים
בְּשׁוֹקִים לְעֵינֵי הַכֹּל. רְצוּ לְקַבֵּר אוֹתָם
וְלֹא מְצָאוּ, וְזֶה תָּוָה קִשְׂיָא לְהֵם מֵהַכֹּל.
רְאוּ אֵת יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִים לְעֵינֵיהֶם בְּצַד
אֶחָד, וְרְאוּ אֵת מִתִּיהֶם בְּצַד הָאַחֵר.
וּבְכָל תָּוָה פְּרִסוּם הֵינִס שְׁלֵא תָּוָה כְּזֶה
מִיּוֹם שְׁנַבְרָא הָעוֹלָם.

אֱלֹא הָכִי תַנִּינָן, כְּתִיב, (דברים כב) כִּי יִהְיֶה נֶעְרָה
 בְּתוּלָה. נֶעַר כְּתִיב, מָאִי טַעְמָא. מִשּׁוּם
 דְּכָל זְמַן דִּלָּא קַבִּילַת דְּבַר, אֶתְקַרֵי נֶעַר, מִדְּקַבִּילַת
 דְּבַר, אֶתְקַרֵי נֶעְרָה. אוֹף הָבֵא, לַיִל עַד לָא קַבִּילַת
 דְּבַר. וְאִף עַל גַּב דְּכְתִיב בֵּיהּ שְׁמוּרִים דְּבַר הָזֶה
 זְמַיִן לְאֶתְחַבְּרָא עִמָּה וּבִשְׁעָתָא דְּאֶתְחַבְּרָא עִמָּה דְּבַר,
 כְּתִיב, הוּא הַלְיָלָה הַזֶּה לִי שְׁמֵרִים. שְׁמֵרִים: דְּבַר
 וְנוֹקְבָא. וּבְגִינֵי כַף כְּתִיב הַלְיָלָה הַזֶּה.

וּבְאַתְרֵי דְּאֶשְׁתְּכַחוּ דְּבַר וְנוֹקְבָא, לִית שְׁבַחָא אֱלֹא
 לְדְכוּרָא. וְהָכִי שִׁבְחוּ יִשְׂרָאֵל
 בְּתוֹשְׁבַתְיָהּוּ. לְדְכוּרָא וְלָא לְנוֹקְבָא, הָדָא הוּא
 דְּכְתִיב, (שמות טו) זֶה אֵלֵי וְאֶנְוָהוּ. דְּלִית שְׁבַחָא בְּאַתְרֵי
 דְּדְכוּרָא וְנוֹקְבָא אֶשְׁתְּכַחוּ, אֱלֹא לְדְכוּרָא. וְעַל דָּא
 (נ"א וּלְדָא) מְחַבְּאֵן יִשְׂרָאֵל, דְּכְתִיב, (ישעיה יב) זֶה יְיָ קוֹיְנֵנוּ
 לֹו נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ. מִשּׁוּם דְּהָכִי זְמַיִן

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

הַזֶּה לַה' שְׁמֵרִים. שְׁמוּרִים – זָכַר וְנִקְבָּה,
 וּמִשּׁוּם כַּף כְּתוּב הַלְיָלָה הַזֶּה.
 וּבְמָקוֹם שְׁנַמְצָאוּ זָכַר וְנִקְבָּה אֵין שְׁבַח
 אֱלֹא לְזָכַר. וְכַף שִׁבְחוּ יִשְׂרָאֵל
 בְּתוֹשְׁבַתְיָהֶם לְזָכַר וְלָא לְנִקְבָּה, זֶהוּ
 שְׁבַתוֹב (שמות טו) זֶה אֵלֵי וְאֶנְוָהוּ, שְׂאִין
 שְׁבַח בְּמָקוֹם שְׁזָכַר וְנִקְבָּה נִמְצָאִים אֱלֹא
 לְזָכַר. וְעַל זֶה (לזח) מְחַבְּבִים יִשְׂרָאֵל,

אֱלֹא כַף שְׁנִינֵנוּ, כְּתוּב (דברים כב) כִּי יִהְיֶה
 נֶעְרָה בְּתוּלָה. נֶעַר כְּתוּב, מָה הַטַּעַם?
 מִשּׁוּם שְׁכָל זְמַן שְׁלָא קַבִּלָה זָכַר,
 נִקְרָאת נֶעַר. מִשְׁקַבְּלָה זָכַר, נִקְרָאת
 נֶעְרָה. אִף כָּאן, לַיִל – עַד שְׁלָא קַבִּלָה
 זָכַר. וְאִף עַל גַּב שְׁבַתוֹב בּוּ שְׁמוּרִים –
 זָכַר הָיָה עֲתִיד לְהִתְחַבְּרָא עִמָּה. וּבִשְׁעָה
 שֶׁהִתְחַבְּרָא עִמָּה זָכַר, כְּתוּב הוּא הַלְיָלָה

לְמַעַבְד לְהוֹ, וְדַבְתִּיב, (מיכה ו) כִּימִי צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת.

וְרָזָא דָּא הָכִי הוּא, פְּגִוּוֹנָא דְהָכָא לֵיל וְלַיְלָה, כְּךָ
זְמִין קְדָשָׁא בְרוּךְ הוּא לְמַעַבְד לְהוֹ, וְדַבְתִּיב,
(ישעיה כא) שׁוֹמֵר מַה מְלִילָה שׁוֹמֵר מַה מְלִיל. מַה
לְהֵלֵן שְׁמִירָה וְלֵיל, אֹף פָּאן שְׁמִירָה וְלֵיל. מַה
לְהֵלֵן שְׁמִירָה וְלַיְלָה, אֹף פָּאן שְׁמִירָה וְלַיְלָה.

וְלַיְלָה אֶתְקַרֵי אֲנִיב דְכוּרָא, הָדָא הוּא דַבְתִּיב,
(ישעיה כא) אֲתָא בְקֵר וְגַם לַיְלָה. בְּקֵר: כְּמַה
דְּאֵת אָמַר (בראשית יט) וַיִּשְׁכְּבּוּ אַבְרָהָם בְּבֶקֶר. דְּהוּא
מְדַתוֹ מִמֶּש. וְדַבְתִּיב (תהלים ה) יי' בְּקֵר תִּשְׁמַע קוֹלִי,
בְּקֵר מִמֶּש.

יִתְבוּ ר' חֵיָא ור' יוֹסִי, וְאוֹלִיף לְהוֹ רָזָא דְתוֹרַת
כְּתוּבִים, וְהוּוּ מְהַדְרֵי בְּכָל יוֹמָא וַיְתִבֵי קָמִיָה.

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

אִף פָּאן שְׁמִירָה וְלֵיל. מַה לְהֵלֵן שְׁמִירָה
וְלַיְלָה, אִף פָּאן שְׁמִירָה וְלַיְלָה.
וְלַיְלָה נִקְרָא אֲנִיב זְכָר, זְהוּ שְׁכָתוּב (ישעיה
כא) אֲתָא בְקֵר וְגַם לַיְלָה. בְּקֵר, כְּמוֹ
שְׁנָאֵמַר (בראשית יט) וַיִּשְׁכְּבּוּ אַבְרָהָם בְּבֶקֶר,
שְׁהוּא מְדַתוֹ מִמֶּש. וְכַתוּב (תהלים ה) ה'
בְּקֵר תִּשְׁמַע קוֹלִי, בְּקֵר מִמֶּש.
יִשְׁכְּבוּ רַבֵּי חֵיָא וְרַבֵּי יוֹסִי, וְלַמַּד לְהֵם

שְׁכָתוּב (ישעיה כה) זְהוּ ה' קוֹיְנוּ לוֹ נְגִילָה
וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ. מְשׁוּם שְׁכָךְ עֲתִיד
לְעִשׂוֹת לְהֵם, שְׁכָתוּב (מיכה ז) כִּימִי צֵאתְךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת.
וְסוּד זְהוּ כְךָ הוּא - כְּמוֹ שְׁכָאן לֵיל
וְלַיְלָה, כְךָ עֲתִיד הַקּוּדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְעִשׂוֹת לְהֵם, שְׁכָתוּב שְׁמֵר מַה מְלִילָה
שְׁמֵר מַה מְלִיל. מַה לְהֵלֵן שְׁמִירָה וְלֵיל,

חַד יוֹמָא נָפֵק רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבַר, אָזְלוּ בַּהֲדִיָּה, מִטּוֹ
לְחַד חֻקְלָא יִתְבוּ.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, תָּא חֲזִי, פְּתִיב, (קהלת ז) אֶת
הַכֹּל רְאִיתִי בְיָמֵי הַבְּלִי יֵשׁ צְדִיק אֹבֵד
בְּצַדִּיק וְיֵשׁ רָשָׁע מֵאֲרִיךְ בְּרַעְתּוֹ, שְׁלֹמֹה וְדָתוֹת
חֲכָמָתָא יִתִּירָא (נ"א וְקִירָא) עַל כֹּלָא, מָאִי קָאָמַר בְּהֵאִי
קָרָא. אֵלָא, שְׁלֹמֹה רָמֵז דְּחֲכָמָתָא קָא רָמֵז. דְּהָא
חֲזִינָן אֲזַרְחִי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְלֹא חֲכִי, דְּהָא
כְּתִיב, (ירמיה יז) וְלָתֵת לְאִישׁ כְּדַרְכּוֹ וּפְפָרִי מֵעַלְלָיו.
אֵלָא תְרִי עֵינַיִי נִינְהוּ, דְקָא רָמֵז הַבָּא.

דְּתַנִּינָן, בְּד עֵינַי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּעָאן
לְאַשְׁנַחָא בְּעַלְמָא, וְלַעֲיִנָא בֵּיתָא, כְּמָה

דְּכְתִיב (ס"א עֵינַי ה' הַמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ (זכריה ד') וּכְתִיב כִּי וְגו') (דברי
הימים ב טז) כִּי יִ' עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ,

לשון הקודש

תּוֹדָה? אֵלָא שְׁלֹמֹה רָמֵז רָמֵז שֶׁל חֲכָמָה,
שֶׁהֲרִי רְאִינוּ שְׁדַרְכֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
אִינָם כְּדָ, שֶׁהֲרִי כְּתוּב וְלָתֵת לְאִישׁ
כְּדַרְכּוֹ וּכְפָרִי מֵעַלְלָיו. אֵלָא שְׁנֵי עֵינַיִם
הֵם שְׂכָאן רָמֵז.

שִׁשְׁעִינָנוּ, כְּשֶׁעֵינַי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
רוֹצִים לְהַשְׁגִּיחַ בְּעוֹלָם וּלְעֵין בּוֹ, כְּמוֹ
שְׂכָתוּב (עֵינַי ה' הַמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ (זכריה ד'),
וּכְתוּב כִּי וְגו') כִּי ה' עֵינָיו מְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל

הַסּוּד שֶׁל תּוֹרַת כְּהֻנִּים, וְהֵיוּ חוֹזְרִים כֹּל
יוֹם וְיוֹשְׁבִים לְפָנָיו. יוֹם אֶחָד יֵצֵא רַבִּי
שְׁמַעוֹן לַחוּץ, הִלְכוּ עִמּוֹ, הִגִּיעוּ לְשַׁדָּה
אֶחָד וַיִּשְׁבוּ.

פְּתַח רַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָמַר, בָּא רְאֵה,
כְּתוּב (קהלת ז) אֶת הַכֹּל רְאִיתִי בְיָמֵי הַבְּלִי
יֵשׁ צְדִיק אֹבֵד בְּצַדִּיק וְיֵשׁ רָשָׁע מֵאֲרִיךְ
בְּרַעְתּוֹ. שְׁלֹמֹה שֶׁהִיָּתָה חֲכָמָתוֹ יִתְרָה
(מְכַבֵּד) עַל הַכֹּל, מָה הוּא אָמַר בְּפִסּוּק

וְאֶשְׁכְּחַן תִּיבִין בְּעֶלְמָא, הֵהוּא צְדִיקָא דְאֶשְׁתַּכַּח
 בְּדָרָא, אֶתְפַּס בְּחֻבְיָהּוּ. וְחִיבֵיָא מְאָרִיךְ קִדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא רוּגְזִיָּה עִמְהוֹן עַד דִּיתוּבוּן. וְאִי לֹאן,
 לֹא יִשְׁתַּכַּח מָאן דִּיתַבַּע רַחֲמֵי עֲלֵיהוֹן, הָדָא הוּא
 דְכָתִיב, יֵשׁ צְדִיק אֹבֵד בְּצַדְקוֹ, מִשּׁוּם דִּהֵהוּא
 זַכָּאָה, אֶסְתַּלַּק מֵעֶלְמָא.

בְּגִינֵי כַּךְ תְּנִינָן, לְעוֹלָם אֵל יְדוּר אָדָם אֶלְא
 בְּמָקוֹם שְׂאֲנֵשֵׁי מַעֲשֵׂה דְרִים בְּתוּכוֹ. מָאִי
 טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּוֵוִי לְהֵאִי דְמְדוּרִיָּה בִּין חִיבֵיָא,
 דִּהוּא אֶתְפַּס בְּחֻבְיָהּוּ, וְאִי דִיּוּרִיָּה בִּין זַכָּאִין,
 אוֹטִיבִין לִיָּה בְּגִינֵיהוֹן.

דִּהָא רַב חֲסֵדָא, הָזָה דִּיּוּרִיָּה בְּקִדְמִיתָא בִּינֵי
 קְפוּטְקָאִי, וְהָזָה דְחִיקָא לִיָּה שְׁעָתָא,
 וּמְרַעִין רַדְפִין אֶבְתְּרוּי. נָטַל וְשִׁוֵּי מְדוּרִיָּה בִּין
 מְאָרִי תְרִיסִין דְצַפּוּרִי, וְסָלִיק, וְזָכָה לְכַמְתָּה טָבִין.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

אֵלָא בְּמָקוֹם שְׂאֲנֵשֵׁי מַעֲשֵׂה דְרִים
 בְּתוּכוֹ. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׂאוֹי לְזוּה
 שְׂמִדּוּרוֹ בִּין הַרְשָׁעִים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא
 נִתְפָּס בְּחֻטְאֵיהֶם, וְאִם דִּיּוּרוֹ בִּין
 צְדִיקִים, מִיִּטְבִּים לוֹ בְּגִלְלָם.

שְׁתַּרְי רַב חֲסֵדָא הָיָה דִּיּוּרוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה
 בִּין קְפוּטְקָאִים, וְהַשְׁעָה הֵיטָה דְחֻקָּה לוֹ
 וּמַחְלֹת רוּדְפוֹת אַחֲרָיו. נָסַע וְשָׂם מְדוּרוֹ

הָאָרֶץ, וְנִמְצְאִים רִשְׁעִים בְּעוֹלָם, אוֹתוֹ
 צְדִיק שְׂנֵמְצָא בְּדוּר נִתְפָּס בְּחֻטְאֵם,
 וְלִרְשָׁעִים מְאָרִיךְ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָגַזוּ
 עִמָּהֶם עַד שִׁישׁוּבוּ, וְאִם לֹא – לֹא יִמְצָא
 מִי שְׂיִבְקֶשׁ עֲלֵיהֶם רַחֲמִים. זֶהוּ שְׂכַתּוּב
 יֵשׁ צְדִיק אֹבֵד בְּצַדְקוֹ, מִשּׁוּם שְׂאוֹתוֹ
 צְדִיק הַסְתַּלַּק מֵהָעוֹלָם.

מִשּׁוּם כַּךְ שְׂנִינָן, לְעוֹלָם אֵל יְדוּר אָדָם

לְכַמָּה עוֹתָרָא, לְכַמָּה אוֹרֵייתָא, וְאָמַר, כָּל הָאִי
זְכִינָא, עַל דְּעֵאלִית בֵּין אֵינוּן דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אֲשַׁנַּח לְאוֹטָבָא לְהוּ.

דְּבַר אַחַר, אֶת הַכֹּל רְאִיתִי בִימֵי הַבְּלִי. וְכִי
שְׁלֹמָה, דְּדַרְגִּין עֲלָאִין דְּחֻכְמָתָא הוּוּ בֵּיה,
עַל כָּל בְּנֵי דְרָא דְכְּתִיב (מלכים א ה) וַיַּחֲכֶם מִכָּל הָאָדָם,
(וְאֲשַׁתְּדְלוּתִיה בְּאוֹרֵייתָא לְמַעְבַּד טִיבוּ וְקִשׁוּט) דְּכְּתִיב, (דְּבִרֵי הַיָּמִים א כט)
וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא יְיָ לְמַלְכֻךְ, אָמַר בִּימֵי הַבְּלִי.
וְכְּתִיב, (קהלת א) הַכֹּל הַבְּלִים אָמַר קִהְלֵת.

וְתִנָּא, שְׁבַעָה שְׁמוֹת נִקְרָא: שְׁלֹמָה. יְדִידֵיה, אָגוּר,
בֶּן יֶקֶא, אִיתִיא"ל, לְמוֹאֵל, קִהְלֵת.
קִהְלֵת בְּנִגְדַּת בְּלָם. וְכָלָם נִקְרָא (דף ל"ח ע"א) בְּעֵין שְׁל
מַעְלָה, קִהְלֵת בְּנוֹפִיא קְדִישָׁא דְבֵי עֲשָׂרָה, בְּגִין כְּדָ
קִהְלֵת אֵין פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה. וְקִהְלֵת אִפִּילוּ מֵאָה, וְקִהְלֵת

לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

וְאִמְתוּ שְׁכַתוּב וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה'
לְמַלְכֻךְ, אָמַר בִּימֵי הַבְּלִי, וְכַתוּב (קהלת א)
הַכֹּל הַבְּלִים אָמַר קִהְלֵת?
וְשְׁנֵינֵהּ, שְׁבַע שְׁמוֹת נִקְרָא: שְׁלֹמָה,
יְדִידֵיה, אָגוּר, בֶּן יֶקֶא, אִיתִיא"ל,
לְמוֹאֵל, קִהְלֵת. קִהְלֵת בְּנִגְדַּת בְּלָם, וְכָלָם
נִקְרָא בְּעֵין שְׁל מַעְלָה. קִהְלֵת בְּנוֹם
קְדוּשָׁה שְׁל עֲשָׂרָה, מִשׁוּם כְּדָ קִהְלֵת אֵין
פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה, וְקִהְלֵת אִפִּילוּ מֵאָה,

בֵּין בְּעֵלֵי מַגְנִים שְׁל צְפוּרִי, וְעֲלָה וְזָכָה
לְכַמָּה טוֹבוֹת, לְכַמָּה עֲשָׂר, לְכַמָּה תוֹרָה,
וְאָמַר: כָּל זֶה זְכִיתִי עַל שְׁנַכְנַסְתִּי בֵּין
אוֹתָם שְׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מְשַׁנֵּיחַ
לְהִיטִיב לָהֶם.

דְּבַר אַחַר אֶת הַכֹּל רְאִיתִי בִימֵי הַבְּלִי
– וְכִי שְׁלֹמָה, שְׁדַרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁל
חֻכְמָה הָיוּ בּוֹ עַל כָּל בְּנֵי הַדּוֹר, שְׁכַתוּב
וַיַּחֲכֶם מִכָּל הָאָדָם, וְהִשְׁתְּדְלוּתוֹ בְּתוֹרָה לְעֲשׂוֹת טוֹב

בְּלָא דְכָלְא, כְּמַה דְאֵת אָמַר (דברים לג) קַהֲלַת יַעֲקֹב.
 וְתֵאנָא, שְׁמוֹתָיו עַל שֵׁם הַחֲכָמָה אֶתְקָרוּן, וּבְגִין
 כַּד תִּלַּת סְפָרִין עָבַד, שִׁיר הַשִּׁירִים.
 קַהֲלַת. מִשְׁלִי. וּבְלָהוּ לְאַשְׁלֵמָא חֲכַמְתָּא. שִׁיר
 הַשִּׁירִים לְקַבֵּל דְּחָסֵד. קַהֲלַת לְקַבֵּל דְּדִינָא. מִשְׁלִי
 לְקַבֵּל דְּרַחֲמֵי. בְּגִין לְאַשְׁלֵמָא חֲכַמְתָּא, וְהוּא עָבַד
 כָּל מַה דְּעָבַד בְּגִין לְאַחֲזָא חֲכַמְתָּא, וְלְקַבֵּל
 דְּרַגְא (נ"א וְלְקַבֵּל דְּרַגְא) עֲלָאָה, וְהוּא אָמַר בְּיַמֵּי הַבְּלִי
 הַבֵּל הַבְּלִים.

אֵלְא, רַזָּא דְהַבֵּל יִקְרָא הוּא. וְהוּא הַבֵּל דְנִפְיָא
 מִפּוּמָא, וְרַזָּא דְהַבֵּל דְנִפְיָא מִפּוּמָא, קָלָא
 אֶתְעָבִיד מְנִיָּה. וְתֵאנָא, אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֵלְא
 בְּהַבֵּל פִּיָּהֶם שֶׁל תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן שְׁלֵא חֲטָאוּ.
 שְׁלֵא חֲטָאוּ מִמֶּשׁ. (וְקָלָא) וְהַבֵּל אֶתְעָבִיד בְּרוּחָא
 וּמִיָּא, וְכָל מַה דְאֶתְעָבִיד בְּעֲלֵמָא בְּהַבֵּל אֶתְעָבִיד.

 לְשׁוֹן הַקּוּדֵשׁ

וְקַהֲלַת כָּלֵל שֶׁל הַבֵּל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 קַהֲלַת יַעֲקֹב.
 וְשְׁנֵינֵנוּ, שְׁמוֹתָיו נִקְרְאוּ עַל שֵׁם
 הַחֲכָמָה, וּמִשּׁוֹם כַּד עָשָׂה שְׁלֵשָׁה
 סְפָרִים: שִׁיר הַשִּׁירִים, קַהֲלַת, מִשְׁלִי.
 וְכֻלָּם לְהַשְׁלִים הַחֲכָמָה. שִׁיר הַשִּׁירִים
 כְּנֶגֶד חֶסֶד, קַהֲלַת כְּנֶגֶד דִּין, מִשְׁלִי כְּנֶגֶד
 רַחֲמִים, כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַחֲכָמָה. וְהוּא
 עָשָׂה כָּל מַה שֶׁעָשָׂה כְּדִי לְהַרְאוֹת
 חֲכָמָה, וּכְנֶגֶד דְּרַגְא (וּכְנֶגֶד סוּד) עֲלִיוּנָה,
 וְהוּא אָמַר בְּיַמֵּי הַבְּלִי, הַבֵּל הַבְּלִים.
 אֵלְא, סוּד שֶׁל הַבֵּל נִכְפָּד הוּא, וְהוּא
 הַהַבֵּל שִׁיּוּצָא מִהַפָּה. וְסוּד הַהַבֵּל שִׁיּוּצָא
 מִהַפָּה נַעֲשָׂה מִמֶּנּוּ קוּל. וְשְׁנֵינֵנוּ, אֵין
 הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֵלְא בְּהַבֵּל פִּיָּהֶם שֶׁל
 תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּן שְׁלֵא חֲטָאוּ. שְׁלֵא

וְרָזָא (דְּמִילָה) דְּהָאֵי הֶבֶל שֶׁל תִּינוּקוֹת אֲתַעְבִּיד קָלָא, וְאֲתַפְּשֵׁט בְּעֵלְמָא, וְאֵינוֹן נְטוּרֵי עֵלְמָא, וְנְטוּרֵי קַרְתָּא, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (תהלים קכז) אִם יִי' לֹא יִשְׁמַר עֵיר וְגו'.

וְתָא תָזִי, הוּא הֶבֶל, הוּא קָלָא. מַה בֵּין תָּא לְהָאֵי. הֶבֶל (הוּא קָלָא) קָאִים בְּחִילָא, לְמִיפֵק קָלָא. קָלָא מְמַשׁ קָאִים בְּקִיּוּמָה (דְּלָא) לְאַפְקָא (אֲתָרָא) מְלָה. וְהָהוּא הֶבֶל דְּהָוָה אֲחַסְנָתִיה דְּאָבוּי קַרְיִיָּה הֶבֶל, וּמִנִּיהַ חָזָא כָּל מַה דְּחָזָא. וְאַף עַל גַּב דְּסִיּוּעִין סְבִיאֵן מֵעִילָא אֲחַרְנִין הָווּ לִיהַ, וְלֹא שְׁתַּמּוּדְעָא מְלָה, אָמַר בְּיַמֵּי הֶבְלִי. דְּמְלָה דָּא מִתְמָן אֲתָא.

וְרָזָא דְּמְלָה, הֶבֶל הֶבֶל אֶת הֶבֶל רְאִיתִי בְּיַמֵּי הֶבְלִי, יֵשׁ צְדִיק אוֹבֵד בְּצַדְקוֹ, דָּא הוּא רָזָא דְּמְלָה, דְּגִלִי וּפְרָסֵם, דְּכֻלָּא תִלְיָא בְּיַמֵּי הֶבְלִי.

לשון הקודש

קול. קול ממש עומד בקיומו (שלא להוציא דבר (אחר), ואותו הבל שהיה ירשת אביו קראו הבל, וממנו ראה כל מה שראה. ואף על גב שסיועים רבים מלמעלה, אחרים היו לו, ולהודיע הדבר אמר בימי הבל. שדבר זה בא משם. וסוד הדבר - הבל הבל, את הבל ראיתי בימי הבל יש צדיק אבד בצדקו. והו סוד הדבר שגלה ופרסם

הטאו ממש. וקול) והבל נעשה ברות ומים, וכל מה שנעשה בעולם נעשה בהבל. וסוד ושל דבר) שהבל זה של תינוקות נעשה קול, ומתפשט בעולם, והם שומרי העולם ושומרי העיר. והו שכתוב (תהלים קכז) אם ה' לא ישמר עיר וגו'.

ובא ראה, הוא הבל, הוא קול. מה בין זה לזה? הבל (הוא קול) עומד בכח להוציא

כְּלוּמַר בְּזִמְנָא דְהָאֵי הֶבֶל יִנְקָא מִן דִּינָא, בְּגִין
 לְמַעַבְד דִּינָא, צְדִיק אֹבֵד בְּצַדְקוֹ, וּבְזִמְנָא דְהָאֵי
 הֶבֶל יִנְקָא מִרְחֻמֵי. רָשָׁע מֵאֲרִיךְ בְּרַעְתּוֹ. וְתַרְוַיְיָהּ
 תְּלִיין בְּהָאֵי הֶבֶל, וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב בִּימֵי, וְלֹא כְּתִיב
 בַּיּוֹם. וְכֹלָא תְּלִיין בִּימֵי הֶבֶל דָּא. מָאן דְּאֶעְרַע
 בְּדִינָא, בְּדִינָא. מָאן דְּאֶעְרַא בְּרַחֲמֵי, בְּרַחֲמֵי.

וְאֵי תִימָא יֵשׁ צְדִיק אֹבֵד וְלֹא קָאָמַר אָבוּד. הָכִי
 הוּא אֹבֵד מִמָּשׁ. דִּהְהוּא דִּינָא אֹבֵד לְצְדִיק
 מֵעֲלָמָא וּמְדָרָא. וְיֵשׁ רָשָׁע מֵאֲרִיךְ בְּרַעְתּוֹ, מֵאֲרִיךְ
 מִמָּשׁ, דִּהְהוּא דִּינָא (כ"א הבל) פֶּד יִנְקָא מִרְחֻמֵי, עָבִיד
 רַחֲמֵי לְהֵהוּא רָשָׁע, וּמֵאֲרִיךְ לִיה.

עַד דִּהּוּ יִתְבִי חָמוּ קְטוּרָא דְהָזָה סָלִיק לְעֵילָא
 וְנִחִית לְתַתָּא. אָמַר אֲתַעֲטְרוּתָא אֲתַעֲטֵר
 בְּטִינָתָא (נ"א בְּעִינִיתָא) דְּאֶרְעָא, מִגּוֹ לְעֵילָא. אֲדַחֲכֵי,

לשון הקודש

וְאֵם תִּאמַר, יֵשׁ צְדִיק אֹבֵד, וְלֹא אָמַר
 אָבוּד – כֶּךָ הוּא אֹבֵד מִמָּשׁ, שְׂאוֹתוֹ
 הֲדִין אֹבֵד לְצְדִיק מִהַעוֹלָם וּמִהַדוּר. וְיֵשׁ
 רָשָׁע מֵאֲרִיךְ בְּרַעְתּוֹ – מֵאֲרִיךְ מִמָּשׁ.
 שְׂבָשְׂאוֹתוֹ הֲדִין (הבל) יִנְקָא מִרְחֻמֵי,
 עוֹשֶׂה רַחֲמִים לְאוֹתוֹ רָשָׁע וּמֵאֲרִיךְ לוֹ.
 עַד שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים, רְאוּ קִטּוּר שֶׁהָיָה
 עוֹלָה לְמַעְלָה וַיּוֹרֵד לְמַטָּה. אָמַר,

שֶׁהֶבֶל תְּלוּי בִּימֵי הֶבֶלִי. כְּלוּמַר, בְּזִמְנָן
 שֶׁהֶבֶל הָזֶה יִנְקָא מִן הֲדִין כֶּדִּי לְעֵשׂוֹת
 דִּין, צְדִיק אֹבֵד בְּצַדְקוֹ. וּבְזִמְנָן שֶׁהֶבֶל
 הָזֶה יִנְקָא מִרְחֻמִּים, רָשָׁע מֵאֲרִיךְ בְּרַעְתּוֹ,
 וּשְׂנִיחָם תְּלוּיִים בְּהֶבֶל הָזֶה. וְלִכְּנָן כְּתוּב
 בִּימֵי וְלֹא כְּתוּב בַּיּוֹם, וְהֶבֶל תְּלוּי בִּימֵי
 הֶבֶל זֶה. מִי שֶׁנִּכְנָשׁ בְּדִין – בְּדִין, וּמִי
 שֶׁנִּכְנָשׁ בְּרַחֲמִים – בְּרַחֲמִים.

סָלִיק הַהוּא חֻקְלָא רִיחָא, מְכַל בּוֹסְמִין, אָמַר נִיתִיב
הָבָא, וְשִׁכְנִיתָא גַבְן אֲתִקְיִים. בְּגִין כֹּד, כְּרִיחַ שְׂדָה
אֲשֶׁר בְּרַכּוֹ יי'.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית כז) וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ
וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי וְגו', וַיִּרַח אֶת רִיחַ
בְּגָדָיו, מִשְׁמַע דְּאִינוּן לְבוֹשִׁין הוּוּ סְלִקִין רִיחָא
טָבָא, (ס"א דְלָא אֲתִעְדִי) וּלְבַתָּר אֲתִעְדִי מְנַהוּן הַהוּא
רִיחָא. הַשְׂתָּא אֵית לְאַסְתְּכִלָּא, כְּתִיב, רִיחַ בְּגָדָיו,
וּכְתִיב רִיחַ בְּנֵי, וְלֹא אָמַר רִיחַ הַבְּגָדִים, אֶלָּא רִיחַ
בְּנֵי. אֶלָּא תֵּאנָא, בִּינוּן שְׁנַכְנַס יַעֲקֹב, נַכְנַס עִמּוֹ גַבְן
עַדָן. וְתֵאנָא, אוֹתָן הַבְּגָדִים הָיוּ שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן,
דְּכְתִיב, (בראשית ג) וַיַּעַשׂ יי' אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ
כְּתַנּוֹת עוֹר וַיְלַבִּישֵׁם, וְהוֹצִיאֵם מִגַּן עֵדֶן.

לשון הקודש

ואחר כך זו מהם אותו ריח. עכשו יש
להסתכל, כתוב ריח בגדיו, וכתוב ריח
בני, ולא אמר ריח הבגדים, אלא ריח
בני. אלא שנינו, בינון שנכנס יעקב,
נכנס עמו גן עדן. ושנינו, אותם בגדים
היו של אדם הראשון, שכתוב (שם א)
ועש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות
עור וילבשם, והוציאם מגן עדן.

התעפרות התעפר ברפש (בעניות) הארץ
מלמעלה. בין כך וכך העלה אותו שדה
ריח מכל הבשמים. אמר, נשב כאן,
ששכינה עומדת אצלנו. משום כך כריח
שדה אשר ברכו ה'.

פְּתַח וְאָמַר, (בראשית כז) וַיִּרַח אֶת רִיחַ
בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי וְגו'.
וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו, מִשְׁמַע שְׂאוֹתָם
לְבוֹשִׁים הָיוּ מַעֲלִים רִיחַ טוֹב, (שלא יז)

וְאִי תִימָא, דְּכְתִיב וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה דְּאֵינוּן
 הוּו, אִי הָכִי, אִמְאִי כְּתִיב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים.
 וְכְתִיב פְּתֻנֹת עוֹר, הָא לָא הוּו אֶלָּא עָלֶיהָ תְּאֵנָה
 אֶלָּא כְּתֻרְגוּמוֹ, לְבוּשֵׁין דִּיקָר וְהוּו סְלָקִין רִיחִין
 מִבוּסְמָא דְעֵדָן.

וְתִנְיָא, בְּשֵׁם מָלְא אֲתַעְבִּידוּ, דְּכְתִיב וַיַּעַשׂ ה'
 אֱלֹהִים. מַה דְּלָא אֲתַעְבִּידוּ בֵּיה שְׂמִיָּא
 וַאֲרָעָא. וְלָא. וְהָא כְּתִיב, (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת יי'
 אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם. לָא קִשְׂיָא הָאִי כִּד אֲתַעְבִּידוּ,
 לָא אֲתַעְבִּידוּ בְּשֵׁם מָלְא, בְּר פִּד אֲתַקְיָמוּ, בְּשֵׁם
 מָלְא אֲתַקְיָמוּ.

וּמַה דְּאָמְרוּ דְּאֵינוּן לְבוּשֵׁין אָתוּ לְהָהוּא רְשָׁע
 דְּעֵשׂו, דְּנָסִיב לוּ מִן נְמֻרֹד הָכִי אוֹקִימָנָא,
 וְקִשְׂיָא מְלָה, דְּאִי הָכִי הָא כְּתִיב לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוּ,
 לְבוּשֵׁין לְאָדָם, וּלְבוּשֵׁין לְחַוָּה. לְבוּשֵׁין דְּחַוָּה מַה

לשון הקודש

וַאֲרָעָא. וְלָא? וְהָרִי כְּתוּב (שם) בְּיוֹם עֲשׂוֹת
 ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם? לָא קִשְׂיָא. זֶה
 בְּשִׁנְעֵשׂו, לָא נַעֲשׂוּ בְּשֵׁם מָלְא, פְּרֻט
 לְכִשְׂהַתְּקִימוּ, בְּשֵׁם מָלְא הִתְקִימוּ.

וּמַה שְׂאָמְרוּ שְׂאוֹתָם לְבוּשֵׁים הָיוּ
 לְאוֹתוֹ עֲשׂו הֲרָשָׁע שְׁלָקָה אוֹתָם מִנְמֻרֹד
 – כִּד בְּאַרְגֵּנוּ. וְהַדְּבַר קִשְׂיָא, שְׂאָם כִּד,
 הָרִי כְּתוּב לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוּ. לְבוּשֵׁים

וְאָם תֵּאמַר שְׂכַתּוּב וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ תְּאֵנָה,
 שְׂאֵלָה הָיוּ, אִם כִּד לְמַה כְּתוּב וַיַּעַשׂ ה'
 אֱלֹהִים, וְכְתוּב פְּתֻנֹת עוֹר, הָרִי לָא הָיוּ
 אֶלָּא עָלֶיהָ תְּאֵנָה? אֶלָּא כְּתֻרְגוּמוֹ: לְבוּשֵׁי
 כְּבוֹד, וְהָיוּ מַעֲלִים רִיחֹת מִבְּשָׂם שֶׁל גֵּן
 עֵדֶן.

וְשִׁנְיָנוּ, בְּשֵׁם מָלְא נַעֲשׂו, שְׂכַתּוּב וַיַּעַשׂ
 ה' אֱלֹהִים, מַה שְׂלָא נַעֲשׂוּ בּו שְׁמַיִם

אֶתְעַבְדוּ. וְתוּ, דְאִי הָכִי (דף ל"ט ע"ב) בְּמֵאֵי אֶתְקַבְּרוּ,
סְלֵקָא דַּעְתָּךְ דְּאֵינוֹן שְׂבָקוּ וְרֵאמוּ מִנְהוֹן זִתְרָא
עַלְמָה, דִּיהִיב לֹון קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אַלְא אֵינוֹן לְבוּשֵׁין דְּאֶתְלַבְּשׁוּ בְּהוּ אָדָם
וְאֶתְתִּיה, לָא אֶתְלַבֵּשׁ בְּהוּ בַר נֶשׁ
אַחְרָא, דְּבְאֵינוֹן לְבוּשֵׁין דְּמוּ פְגוּזָא דְלַעִילָא וְאִי
סְלֵקָא דַּעְתָּךְ, דְּאֵינוֹן אֶתְלַבְּשׁוּ מִנְרַמִּיהוֹן בְּהוּ.
תָּא חַוִּי, פְּתִיב וַיְלַבִּישֶׁם, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
אַלְבִּישׁ לֹון, זַפְּאָה חוֹלְקִיהוֹן.

כְּתִיב (תהלים קד) ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד וְהָדָר
לְבָשֶׁתָּ. וּכְתִיב (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר
לְפָנָיו. וּכְתִיב (תהלים קד) עֹשֶׂה אֹר פֶּשֶׁלְמָה וְגו'.
כִּיּוֹן דְּאֶתְלַבֵּשׁ (מֵה דְאֶתְלַבֵּשׁ) עֵבֵד מַה דְּעֵבֵד. מְלַמֵּד,
שְׁנַתְעַטֵּף קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאֹר, וּבְרָא יֵת

לשון הקודש

מַעֲצָמָם הִתְלַבְּשׁוּ בְּהֵם - בֵּא רָאָה,
כְּתוּב וַיְלַבֵּשֶׁם, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
הִלְבִּישׁ אוֹתָם, אֲשֶׁרֵי חִלְקָם.

כְּתוּב (תהלים קד) ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד
וְהָדָר לְבָשֶׁתָּ. וּכְתוּב (שם צו) הוֹד וְהָדָר
לְפָנָיו. וּכְתוּב (שם קד) עֹשֶׂה אֹר פֶּשֶׁלְמָה
וְגו'. כִּיּוֹן שֶׁהִתְלַבֵּשׁ וּמֵה שֶׁהִתְלַבֵּשׁ, עֹשֶׂה מַה
שֶׁעֲשָׂה. מְלַמֵּד שֶׁהִתְעַטֵּף הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא בְּאֹר וּבְרָא אֶת הַשָּׁמַיִם. אֲלֵא בְּמֵה

לְאָדָם וּלְבוּשִׁים לְחִנּוּה. לְבוּשִׁים שֶׁל חִנּוּה
מַה נַּעֲשׂוּ? וְעוֹד, שֶׁאֵם כֶּה, בְּמֵה נִקְבְּרוּ?
הֵאֵם תַּעֲלֶה עַל דַּעְתָּךְ שֶׁהֵם עָזְבוּ וְנִרְקוּ
מֵהֶם הַזֹּהָר הָעֲלִיּוֹן שֶׁנִּתֵּן לָהֶם הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא?

אַלְא אוֹתָם לְבוּשִׁים שֶׁהִתְלַבְּשׁוּ בְּהֵם
אָדָם וְאֲשֶׁתּוֹ, לָא הִתְלַבֵּשׁ בְּהֵם אָדָם
אַחַר, שֶׁבְּאוֹתָם לְבוּשִׁים דְּמוּ כְּמוֹ
שֶׁלְמַעְלָה. וְאֵם תַּעֲלֶה בְּדַעְתָּךְ שֶׁהֵם

שְׂמִיָּא. אֵלָא בְּמֵאי אֻקְיָמְנָא הַחֲמֻדַּת אֲשֶׁר אֶתָּה
בְּבִית. תַּחֲמוּדוֹת: בְּגֵדֵי מַלְכוּת בְּמִשֵׁי וְזָהָב,
וְאֶרְהָא דְעֵלְמָא דְגִנְזֵי לֹון בְּבוֹסְמִין וְרִיחִין,
לִיקְרָא דְלְבוּשֵׁיהוּן.

תָּא חַזִּי וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ בְּגֵדָיו, בַּתְּחִלָּה. וְכֵן אֶרְגִּישׁ,
אָמַר רְאֵה רֵיחַ בְּנֵי, דִּידַע דְּבֵיהּ הָוּה תְּלִיא
מִלְתָּא, דְּבְגִינִיהּ סָלִיק רֵיחָא. בְּרֵיחַ שְׂדָה אֲשֶׁר
בְּרָכוּ יי', וְכִי מַנְיִן הָוּה יָדַע יַצְחָק רֵיחַ שְׂדָה אֲשֶׁר
בְּרָכוּ יי'.

אֵלָא, תֵּרִין מַלְיִן אֵינֹון, וְכֹלָא הוּא חַד. דְּכַתִּיב,
(בראשית כד) וַיֵּצֵא יַצְחָק לְשׁוֹחַ בַּשָּׂדֶה לְפָנוֹת
עָרְב. וְכִי לָא הָוּה לֵיהּ בֵּיתָא, אוּ מְקוּם אַחַר
לְהַתְּפַלֵּל. אֵלָא אוֹתָהּ הַשְּׂדָה הָיָה אֲשֶׁר קָנָה
אַבְרָהָם סָמוּךְ לַמְעָרָה, דְּכַתִּיב, (בראשית כג) הַשְּׂדָה
אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי חֵת. וּבְשַׁעֲתָא דְהָוָה

לשון הקודש

בְּרָכוּ ה', וְכִי מַנְיִן הָיָה יוֹדַע יַצְחָק רֵיחַ
שְׂדָה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה'?

אֵלָא שְׁנֵי דְבָרִים הֵם, וְהַכֹּל הוּא אַחַד,
שְׂפָתוֹב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יַצְחָק לְשׁוֹחַ
בַּשְּׂדָה לְפָנוֹת עָרְב. וְכִי לָא הָיָה לוֹ בֵּית
אוּ מְקוּם אַחַר לְהַתְּפַלֵּל? אֵלָא אוֹתוֹ
הַשְּׂדָה הָיָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם סָמוּךְ
לַמְעָרָה, שְׂפָתוֹב הַשְּׂדָה אֲשֶׁר קָנָה

בְּאֶרְגוֹ הַחֲמֻדַּת אֲשֶׁר אֶתָּה בְּבִית?
הַחֲמֻדַּת - בְּגֵדֵי מַלְכוּת בְּמִשֵׁי וְזָהָב,
וְדַרְךְ הָעוֹלָם שְׁגוּנָזִים אוֹתָם בְּבִשְׂמִים
וְרִיחוֹת לְכַבוֹד הַלְבוּשִׁים שְׁלָהֶם.
כֹּא, רְאֵה, וַיֵּרַח אֶת רֵיחַ בְּגֵדָיו -
בַּתְּחִלָּה. וּבְשֶׁהֲרָגִישׁ אָמַר, רְאֵה רֵיחַ
בְּנֵי, שְׂדַע שְׁבוּ הַדְּבָר הָיָה תְּלוּי,
שְׁבִגְלָלוּ הָעֵלָה רֵיחַ. בְּרֵיחַ שְׂדָה אֲשֶׁר

וְיִצְחָק עָאֵל גִּבְיָהּ, חָמָא שְׂבִינְתָא עָלֵיהּ, וְסָלִיק
 רִיחִין עֲלָאִין קְדִישִׁין, וּבְגִינֵי כֶּךָ הָוָה מְצַלִּי תַפְּנִין,
 וּקְבָעִיהּ לְצִלוֹתֶיהּ.

וְאַבְרָהָם אָמַאי לָא הָוָה מְצַלִּי תַפְּנִין, מִשּׁוּם
 דְּקָבִיעוּתָא דְאַתְרָא אַחְרָא הָוָה לֵיהּ
 בְּקַדְמִיתָא, וּמְלָה אַחְרָא רִיחָא דְחָמָא בְּהַר
 הַמּוֹרִיָּה. וְלָמָּה נִקְרָא מוֹרִיָּה. עַל שֵׁם הַמּוֹר הַטּוֹב
 דְּהָוָה תַפְּנִין.

וּכְלָא הָוָה, וְגַן עֵדֶן דְּעָאֵל עֲמִיָּה וּבְרִכְיָה. וּבְגִין
 כֶּךָ לָא תָּלָה מְלָה בְּלְבוּשִׁין, אֱלָא בְּיַעֲקֹב
 מִמָּשׁ, דְּחָמָא דְבִיָּה הָוָה תְּלִיא מְלָה (ס"א וְיֵאוֹת הָוָה
 לְאַתְבְּרָכָה) וְאַתְחִיזִי, וּזְכוּתֶיהּ סָלִיק לְאַתְבְּרָכָא, וְעָאֵל
 עֲמִיָּה גַן עֵדֶן. וּבְגִין כֶּךָ פִּד אַתְרַעַם עֲשׂוֹ, אָמַר גַּם
 בְּרוּךְ יְהִיָּה.

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

הַמּוֹר הַטּוֹב שְׂהִיָּה שָׁם.
 וְהַפֵּל הָיָה, וְגַן עֵדֶן שְׁנֹכְנִים עֲמוּ וּבְרָכוּ,
 וּמִשּׁוּם כֶּךָ לָא תָּלָה הַדְּבָר בְּלְבוּשִׁים,
 אֱלָא בְּיַעֲקֹב מִמָּשׁ, שְׂרָאָה שָׁבוּ הָיָה
 הַדְּבָר תְּלוּי (וְרָאִי הֵיכָּה לְהַתְּפַרֵּךְ) וְנִרְאָה, וּזְכוּתוֹ
 עוֹלָה לְהַתְּפַרֵּךְ, וְנִכְנָס עֲמוּ גַן עֵדֶן.
 וּמִשּׁוּם כֶּךָ, בְּשֵׁהַתְּרַעַם עֲשׂוֹ, אָמַר גַּם
 בְּרוּךְ יְהִיָּה.

אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי חַת. וּבְשֵׁעָה שְׂהִיָּה
 יִצְחָק נִכְנָס אֵלָיו, רָאָה שְׂכִינָה עָלָיו,
 וְהַעֲלָה רִיחֹת עֲלִיוֹנִים קְדוּשִׁים, וּמִשּׁוּם
 כֶּךָ הָיָה מִתְּפַלֵּל שָׁם, וּקְבָעוּ לְתַפְּלָתוֹ.
 וְלָמָּה אַבְרָהָם לָא הָיָה מִתְּפַלֵּל שָׁם?
 מִשּׁוּם שְׂקָבִיעוּת שֶׁל מְקוֹם אַחַר הָיְתָה
 לוֹ בְּתַחֲלָה, וְדָבָר אַחַר רִיחַ שְׂרָאָה בְּהַר
 הַמּוֹרִיָּה. וְלָמָּה נִקְרָא מוֹרִיָּה? עַל שֵׁם

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא אֶצְטְרִיךְ אוֹרֵייתָא לְמַכְתַּב
 אֶלָּא מִהַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים. מָאִי
 טַעְמָא. מִשּׁוּם דְּשִׁירוּתָא דְּסִיחָרָא הָוֵי, וְעַל דָּא
 אוֹרֵייתָא הָזֵה אֶצְטְרִיךְ לְמַכְתַּב מִהֲכָא, דִּהָא
 בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶתְקַשְׁר מְלָתָא.

וְלֹא קִשְׁיָא, דְּלֹא כְּתִיב זֹאת, הַחֲדָשׁ הַזֶּה, דִּהָא
 זֶה וְזֹאת בְּחֵד מִתְקַשְׁרִין וּבְאַתְרַּהּ דְּאִית בֵּיהּ
 דְּכַר וְנוֹקְבָא בְּחֵדָא, לִית שְׁבַחָא אֶלָּא לְדְכוּרָא, וְעַל
 דָּא רֵאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה
 וְדָאִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָכֶם תְּרִי זְמַנֵּי לָמָּה. אָמַר
 רַבִּי יִצְחָק, מַנִּיְהוּ, אֲשַׁתְּמַע יְתִיר, כְּמָה דְּכְתִיב,
 (דְּבָרִים ל"ב) כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ. אֶתְקַשְׁרוּתָא דָּא לָכֶם, וְלֹא
 לְשָׂאָר עַמּוּיָן.

דְּבָרוֹ אֶל כָּל עַדְתַּיִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ

לְשׁוֹן הַקּוּדֶשׁ

וּבְמִקּוּם שְׁנַיִשׁ זְכָר וְנוֹקְבָה בְּאַחַד, אֵין
 הַשְּׁבַח אֶלָּא לְזָכָר, וְעַל זֶה רֵאשׁוֹן הוּא
 לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה וְדָאִי.
 אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה פְּעַמִּים לָכֶם?
 אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִהֶם נִשְׁמַע יוֹתֵר, כְּמוֹ
 שְׁבַתוּב (דְּבָרִים ל"ב) כִּי חֵלֶק ה' עִמּוֹ.
 הַתְקַשְׁרוּת זו לָכֶם, וְלֹא לְשָׂאָר הָעַמּוּיָם.
 דְּבָרוֹ אֶל כָּל עַדְתַּיִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעָשׂוֹר

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הַצְטְרַכְהָ תוֹרָה
 לְכַתֵּב אֶלָּא מִהַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ
 חֲדָשִׁים. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שְׁזוּהָ הָיָה
 תַּחֲלַת הַלְבָנָה, וְעַל זֶה הַתּוֹרָה הַצְטְרַכְהָ
 לְכַתֵּב מִכָּאן, שְׁהָרִי בְּקֹדֶשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 נִקְשֵׁר הַדְּבָר.

וְלֹא קִשְׁיָא שְׁלֵא כְּתוּב זֹאת, הַחֲדָשׁ
 הַזֶּה, שְׁהָרִי זֶה וְזֹאת מִתְקַשְׁרִים בְּאַחַד.

הָיָה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה וְגו', (שמות יב) בְּעֵשׂוֹר, אִמְאִי
 בְּעֵשׂוֹר. אָמַר רַבִּי אַבְא, בְּזִמְנָא דְאַנְהִיר דְאִנְהִיר יוֹבְלָא
 לְסִיְהָרָא, דְכָתִיב בְּיוֹבְלָא, בְּעֵשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי
 הָיָה יוֹם הַכְּפוּרִים הוּא.

וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבוֹת, אִמְאִי, בְּגִין
 דְּבִזְמַנָּא דָּא אֶצְטְרִיךְ לְמִינַד לִיה. דְּהָא
 תְּנִינָן, בְּמִלְתָּא דָּא אַתְּבַר כְּתָרָא (תְּדָא) תְּתָאָה,
 דְּמִתְאַחֲדִין בֵּיה כָּל שְׂאָר כְּתָרִין תְּתָאִין, וְעַל דָּא
 פְּרִישׁ מֹשֶׁה וְאָמַר, מִשְׁכּוֹ וקָחוּ לָכֶם צֹאן, כְּמָה
 דְכָתִיב, צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה.

אָמַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עֲבִידוּ אֶתּוֹן עוֹבְדָא
 לְתַתָּא, וְאַנָּא אַתְּבַר תְּקַפִּיהוֹן לְעִילָא,
 וְכְמָה דְתַעֲבָדוֹן בְּנוֹרָא אֶתּוֹן, דְכָתִיב כִּי אִם אֶלִי
 אֵשׁ, אֲנָא אוֹף הָכִי אֶעֱבִיר אוֹתוֹ בְּאֵשׁ בְּנֶהַר דִּינְנוֹר.

לשון הקודש

התחתונים. ועל זה פֵּרַשׁ מֹשֶׁה וְאָמַר
 מִשְׁכּוֹ וקָחוּ לָכֶם צֹאן, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב צֹאן
 וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה.

אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עֲשׂוּ אַתֶּם
 מַעֲשֵׂה לְמִטָּה, וְאַנִּי אֶשְׁבֵּר אֶת פֶּתֶם
 לְמַעַלָּה. וְכִמוֹ שְׁאַתֶּם תַּעֲשׂוּ בְּאֵשׁ,
 שְׁכָתוֹב כִּי אִם אֶלִי אֵשׁ – אִף אֲנִי כִּד
 אֶעֱבִיר אוֹתוֹ בְּאֵשׁ בְּנֶהַר דִּינְנוֹר.

לַחֲדָשׁ הָיָה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה וְגו'.
 בְּעֵשׂוֹר, לְמָה בְּעֵשׂוֹר? אָמַר רַבִּי אַבְא,
 בְּזִמְנָא שְׁמַאִיר הַיּוֹבֵל לְלִבְנָה, שְׁכָתוֹב
 בְּיוֹבֵל, בְּעֵשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הָיָה יוֹם
 הַכְּפוּרִים הוּא.

וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבוֹת, לְמָה?
 מִשּׁוֹם שְׁבִזְמָן זֶה צְרִיךְ לְמִשְׁךְ אוֹתוֹ,
 שְׁהָרִי שְׁנִינּוּ, בְּדָבָר זֶה נִשְׁפָּר הַכְּתָר וְאַחַר
 הַתְּתָאִין שְׁנֵאֲחֻזִים בּוֹ כָּל שְׂאָר הַכְּתָרִים